

Євдокія Решетник та її внесок у розвиток зоології та зоологічних колекцій в Україні

М. Коробченко

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)

Evdokia Reshetnyk and Her Contribution to Zoology and Development of Zoological Collections in Ukraine. — Korobchenko, M. — Data on biography and scientific activity of Evdokia Reshetnyk (1903–1996), who was an investigator of difficult from taxonomic viewpoint rodent groups, mole rats and sousliks. She studied their taxonomy, morphological variation, ecology, geographical distribution; she described several new species and subspecies, collected numerous collection series; she studied biographies of repressed scientists, and she was repressed also.

Серед відомих науковців, які присвятили своє життя розвитку теріологічних досліджень в Україні, особливе місце посідає постать Євдокії Решетник (1903–1996). Євдокія Григорівна все своє трудове життя пов'язала з зоологічним музеєм, який нині входить до ННПМ, та Інститутом зоології АН (ІЗАН). З її ім'ям пов'язані: низка нових для української зоології напрямків досліджень, у т. ч. вивчення екології, мінливості, поширення та описи нових таксонів гризунів, створення численних зоологічних колекцій, ведення архіву наукових співробітників ІЗАН, підготовка публікацій пам'яті відомих зоологів. Також з її ім'ям пов'язано функціонування та збереження колекцій зоомузею під час II світової війни, робота у Червоному хресті під час війни та профспілкова робота в ІЗАН, формування та збереження архіву відомих науковців.

Біографічна довідка. Євдокія Решетник народилася 1 (14) березня 1903 р. у с. Кошманівка Машівського р-ну Полтавської обл. Навчалася у Полтавському ІНО (1920–1924). Протягом 1924–1930 рр. працювала у Харкові вихователем у дитсадку, вчителем середньої й вищої шкіл. Одружилася 1926 р. (чоловік — літературознавець Я. Хоменко), 1928 р. народився син Еміль. У 1931–1934 рр. навчалася в аспірантурі Інституту зообіології, мала часті експедиції до Асканії-Нова, у 1934–1935 рр. — науковий співробітник Мисливської біостанції (Харків). До Києва переїхала у травні 1935 р. Працювала у юннатському центрі Зоопарку, 1937 р. захистила дисертацію і перейшла на роботу в ІЗАН, працювала у відділах фауни і систематики хребетних та зоомузею, експериментальної екології. Під час війни разом із сім'єю залишилася у Києві, співпрацювала з Червоним Хрестом і підпіллям УПА, продовжила роботу в ІЗАН (тоді Інститут захи-

сту рослин). По війні працювала в ІЗАН у відділі хребетних (1946–1950), потім почался репресії, відбула 4 роки у Чернігівській колонії (1951–1955), після цього працювала ентомологом Києво-Святошинської СЕС (1955–1961), а з 1961 до 1986 р. — в ІЗАН за тимчасовими угодами. Померла 22 жовтня 1996 р., похована на Совському цвинтарі.

Теріологічні дослідження. Євдокія Решетник відома, насамперед, завдяки дослідженням біології та мінливості гризунів з родів *Spalax* та *Sperthophilus*. В її працях 1939–1965 рр. докладно описано особливості екології, морфології і поширення цих груп, встановлено нові підвиди. Зокрема, нею описано унікального сліпака — *Spalax arenarius* — вид ссавців з найвужчим серед європейських хребетних ареалом. Особливістю її роботи було проведення системних досліджень різних груп ссавців, без огляду на тотальний інтерес науковців до кон'юнктурних тем, зокрема й щодо шкодочинності тварин. Є. Решетник є автором близько 20 наукових статей.

Найвідомішими її працями за даними «Гугл-академії» є такі (скорочено, без латини): «До систематики і географічного поширення сліпаків в УРСР» (1939), «Матеріали до вивчення систематики, географічного поширення та екології сліпаків УРСР» (1941), «О новых подвидах крапчатого суслика» (1946), «Систематика і географічне поширення ховрахів в УРСР» (1948), «Європейський ховрах в Закарпатській області» (1965).

Колекції. Є. Решетник значну частину життя працювала у штаті «музейних відділів» ІЗАН. Вона була вмілим колектором і таксидермістом і збагатила фонди музею сотнями зразків тих видів, які були об'єктами її досліджень. У колекціях відділу зоології ННПМ зберігаються типові серії описаних нею таксонів гризунів, а також значні за обсягом серії гризунів, зібраних в різних регіонах України (Волинь, Закарпаття, Причорномор'я, Поділля, Подніпров'я, Слобожанщина) і Молдови.

Біографічні дослідження. Як архіваріус ІЗАН та людина, небайдужа до долі науковців, Є. Решетник ретельно вела особові справи колег, а щодо найяскравіших постатей, у т. ч. репресованих радянською владою, готувала біографічні узагальнення. Серед таких доробків варто згадати публікації пам'яті М. Шарлеманя (Решетник, 1970), з яким вона працювала у час окупації 1941–1943 рр., Івана Іваненка, з яким їй пощастило працювати разом у Харкові та Асканії-Нова (Решетник, 1998), унікальні архіви про С. Парамонова, нещодавно опрацьовані (Корнеєв, 2014). Останнім часом набула відомості її публікація-спогад «Моя Оленіана» (1994).

Євдокія Решетник та її внесок у розвиток зоології та зоологічних колекцій в Україні. — Коробченко, М. — Наведено відомості про життя і наукову діяльність Є. Решетник (1903–1996), дослідниці таксономічно складних груп гризунів: сліпаків і ховрахів. Вивчала їхню таксономію, мінливість, екологію, поширення. Описала кілька нових таксонів, збирала численні колекції. Досліджувала біографії репресованих науковців, зазнала репресій сама.